Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 57, ianuarie 2009

Bunuri recuperate

care rescriu istoria

EDITORIAL

De veghe pe pământul dacilor

de Vladimir BRILINSKY

Capul de afiş al arheologiei româneşti din ultimele decenii îl reprezintă fără îndoială brăţările de aur care au făcut să curgă tone de cerneală, dar care au stârnit şi nenumărate patimi. Folosind termenul „al arheologiei româneşti“ avem în vedere că aceste preţioase obiecte au fost descoperite pe pământ românesc şi de către cetăţeni de origine română care, paradoxal, nu sunt însă şi arheologi. Ei sunt simpli căutători de îmbogăţire în siturile arheologice din Munţii Şureanu, care, din cauza vidului legislativ şi al nepăsării onor Ministerului Culturii, au săpat nestingheriţi în pământul dacilor scoţând la iveală artefacte de o inestimabilă valoare istorică şi patrimonială. Asta o perioadă bună, de aproape un deceniu. Timp în care s-au scos mii de bunuri care acum 2.000 de ani dădeau tonul descoperirii şi mai ales recunoaşterii unei civilizaţii înfloritoare pe pământul Daciei. Timid la început, perseverent şi tenace pe parcurs, viguros şi eficace în ultimii ani, activitatea unor oameni din cadrul Inspectoratului de Poliţie al Judeţului Hunedoara a frânat consistent această activitate ilicită de scormonire a siturilor. „Deranjul“ creat căutătorilor a fost evident, dar şi mai evidente au fost bunurile recuperate de poliţişti de-a lungul ultimilor 7 ani. Pentru căutători, Hunedoara devenise un veritabil El Dorado unde îşi făceau de cap. Muncă multă, trudă, nopţi nedormite, pânde în miez de noapte sau în soarele amiezii, pe frig năpraznic sau în arşiţa verii, percheziţii autorizate de Parchet şi, în final, recuperarea a zeci de mii de bunuri, fiecare cu istoria lui şi cu importanţa cuvenită dar care, adunate la un loc, completează nescrise pagini ale istoriei noastre rătăcite. Sigur că strălucirea brăţărilor de aur eclipsează în mod firesc celelalte obiecte recuperate de poliţişti hunedoreni, dar importanţa lor şi situarea în contextul istoric dacic le conferă o valoare la fel de mare ca şi a brăţărilor. Mii de monede de argint şi bronz, obiecte de podoabă, unelte din fier şi bronz, aplice şi harnaşamente militare, toate la un loc vin să completeze o istorie aflată în suferinţă. Vin să astupe găuri negre din cauza cărora nu reuşeam să învăţăm o istorie corectă. Acum aceste artefacte sunt pe mesele specialiştilor care au datoria să le redea cu adevărat istoriei. Corect, fără patimi sau invidii, fără orgolii şi dogme prăfuite. Acestor artefacte le vor urma, de bună seamă, multe altele. Poate că unele vor fi descoperite chiar de arheologi, care ar trebui să înveţe din această aventură a braconajului arheologic. Sunt multe de învăţat în această privinţă. Dar cu siguranţă alte artefacte vor fi depuse pe masa specialiştilor tot de către poliţişti din judeţul Hunedoara. De ce? Pentru că munca acestor oameni nu se opreşte aici. Ea este pe undeva pe la jumătate. Cineva spunea că dacă vrei să fii un foarte bun jurnalist trebuie să îndeplineşti trei condiţii. Să fii nebun de legat, să-ţi paradeşti familia, prietenii şi sănătatea şi să nu te temi de nimic. Nu ştiu cum, dar aceste condiţii parcă se potrivesc asemenea unei mănuşi poliţiştilor de patrimoniu. A celor care au adus istoriei lucruri de mare preţ, a celor care, cu dăruire şi pasiune, vor aduna tot ce se poate aduna în urma acestui flagel păgubitor pentru conştiinţa naţională numit braconaj arheologic. Lor trebuie să le mulţumim. Nu numai noi, cei de azi, ci generaţii următoare care se vor bucura cu adevărat de o istorie adevărată. Remus Sabău, Mircea Pitulescu, Marius Filimon, Nicolae Popa, Florin Marc, Marius Marcu, Lucian Savonea, Păcuraru Horia sunt astăzi doar nume de oameni adevăraţi puşi înainte de toate în slujba istoriei. Mâine, probabil, istoria le va găsi un colţişor, modest şi discret, aşa cum a fost întreaga lor activitate.

Despre bunurile recuperate, dincolo de integrarea lor în istoria noastră, un singur lucru mai trebuie spus. Acum, din raţiuni diferite, sunt împrăştiate prin mai multe muzee din ţară. Cât de curând ele vor trebui să facă drumul de întoarcere acasă. Magna Curia, clădirea impunătoare şi recent renovată a muzeului hunedorean, aşteaptă ca bunurile descoperite pe teritoriul judeţului să se întoarcă în vitrinele sale acolo unde, de fapt, le este locul. Şi asta, pentru ca munca acestor oameni să nu fi fost în zadar.

Stoparea flagelului numit braconaj arheologic, o prioritate națională

Dr. Adriana Pescaru în dialog cu „Dacia Magazin“

Vicepreşedinte al comisiei Naționale de Arheologie, dr. Adriana Pescaru a fost timp de 12 ani director al muzeului din Deva. Arheolog expert cu o vechime considerabilă, a avut ocazia în dubla sa calitate să ia contact nemijlocit cu artefactele recuperate de poliție. Între anii 1999 şi 2001 a organizat o expoziție itinerantă cu aceste artefacte, reunită sub genericul „Tezaurul arheologic în pericol“. Fiind direct implicată în gestionarea şi expertizarea bunurilor recuperate, am considerat oportun un dialog cu domnia sa pe marginea multiplelor aspecte ridicate de fenomenul braconajului arheologic şi al dificilei munci de recuperare şi de restituire a bunurilor culturale mobile respective.

Când au fost semnalate primele recuperări ale poliției de patrimoniu şi care au fost reacțiile lumii ştiințifice la aceste recuperări?

După aproape două secole, comori ale antichității au reînceput să apară prin intermediul unor persoane pasionate de braconaj arheologic şi de îmbogățire rapidă. Începând cu anul 1996 pe piață au început să apară monede de aur de tip Koson, unele oferite spre vânzare, pe de o parte unor instituții de specialitate – precum muzee sau bănci – iar altele traficate la drumul mare în mod ilicit. În astfel de condiții este sesizată poliția care îşi intră în drepturi, sprijinită de o legislație la început precară, dar care începe să devină tot mai coerentă şi sunt confiscate primele monede în Orăştie, acolo unde un cetățean încerca să le vândă ştiind sau nu care este valoarea lor reală. Imediat se răspândeşte zvonul că un alt cetățean ar fi oferit spre vânzare unei bănci 200 de monede de aur. Astfel circulând zvonurile, ele ajung şi la urechile lumii ştiințifice de specialitate. La început neîncrezători, puțin surprinşi, arheologii ridicau semne de întrebare: de unde? cum? În ce modalități au fost scoase astfel de piese? Încep să apară pe piață şi pe teren aparate de detecție tot mai performante şi astfel începe să se lămurească problema. Totodată apare şi un trist paradox. Permis de lege, persoane fizice puteau să dețină astfel de aparate, pe când instituțiile de specialitate, din pricina costurilor ridicate sau a procurării în sine a detectoarelor, nu-şi puteau permite să dețină aceste ultime cuceriri ale tehnicii. Nu mai puțin adevărat că la acea oră legislația de patrimoniu punea serioase probleme tocmai instituțiilor de specialitate şi mai puțin persoanelor fizice.

Câte tezaure au fost recuperate cât timp ați fost director şi cum s-a facut expertizarea?

Nu se pune problema recuperării de piese sau tezaure într-o perioadă în care o persoană este director al unei instituții muzeale. Aceasta este rezultatul unei noi legislații intrate în vigoare pe parcursul acestei perioade şi a înființării în anul 2000 a Poliției de patrimoniu care s-a implicat decisiv în acest domeniu deosebit de încâlcit. De fapt, tot ce a intrat în custodia Muzeului Civilizației Dacice şi Romane a fost recuperat în perioada 2000–2007. Eforturile ofițerilor de poliție precum şi confruntarea acestora cu lumea braconajului arheologic s-a materializat în recuperarea a cel puțin 12 tezaure constând în câteva mii de monede de argint – monede de tip Hunedoara, Tetradrahme, monede romane republicane şi imperiale, monede feudale, ştanțe monetare, unelte din fier, obiecte romane de import, luciate din bronz, obiecte de podoabă din bronz şi ținută militară. Sarcina Muzeului a fost în această perioadă aceea de identificare, încadrare cronologică şi evaluare a respectivelor piese.

Multitudinea pieselor recuperate, pericolul permanent al devalizării siturilor arheologice au însemnat tragerea unui semnal de alarmă pentru o concentrare a forțelor în complexul proces de diminuare a fenomenului braconajului arheologic. Din punctul nostru de vedere, contribuția la acest semnal de alarmă s-a materializat în organizarea unei expoziții itinerante cu toate aceste obiecte provenite din activitățile de braconaj. Expoziția a fost organizată cu prilejul Conferinței Naționale a Patrimoniului, ținută la Sinaia în 2001 cu sprijinul Ministerului Culturii şi Cultelor. Alte orașe, precum Bucureşti, Tulcea, Oradea, Suceava, Constanța au avut privilegiul să găzduiască această expoziție. În fiecare locație expoziția a fost completată cu alte piese recuperate de către poliție de pe raza județelor respective aceasta fiind o dovadă că nu numai județul Hunedoara se confruntă.

Vă rog să faceți o descriere succintă a acestor tezaure încadrându-le în perioada lor de circulație…

Piesele recuperate de Poliția de Patrimoniu au constat în tezaure monetare de argint greco-macedonene, tetradrahme, care au fost imitate de lumea geto-dacilor după monedele emise de Filip al II-lea şi Alexandru cel Mare în perioada secolelor 4–3 a.H. Găsim apoi monedele de argint de tip Hunedoara-Răduleşti încadrate secolelor 2–1 a.H.

În număr considerabil sunt tezaurele conținând denari romani republicani care pătrund odată cu momentul unificării triburilor şi uniunilor tribale de către Burebista când noua formă de organizare politică cu caracter statal avea nevoie de o monedă unică. Trebuie precizat însă că, în cadrul unor tezaure, alături de denari republicani, găsim şi alte monede, cum ar fi tetradrahmele din Apolonia şi Dyrrachium şi monede romane imperiale ce încep să pătrundă pe teritoriul Daciei în perioada cuceririi sau cu ceva timp înainte.

Pătrunderea masivă a monedei romane în viața economică a însemnat o generalizare a acesteia şi încetarea emisiunilor geto-dacice către al doilea sfert al secolului I a.H. Tot tezaure pot fi considerate obiectele de bronz sau argint, piese de factură romană de import, castroane, situlă, torți de vase din secolul I a.H.

Au fost prezente unelte de fier pentru făurărie, dulgherie, agricultură.

Deosebit de interesante sunt câteva ştanțe (manşoane) monetare lucrate din fier pe care erau aşezate matrițele folosite la baterea monedei.

De ordinul sutelor au fost piesele aparținătoare ținutei militare sau obiectele de podoabă – fibule, aplice, catarame, butoni, ținte, aparținătoare secolelor II–III p.H.

De valoare excepțională a fost şi aplica decorativă de bronz aurit reprezentându-l pe Hercules în postura lui Alexander, încadrată în secolele II–III p.H.

Cum vă explicați faptul că ele au apărut în număr aşa de mare în munții Orăştiei?

Este firesc ca majoritatea obiectelor recuperate de Poliția de Patrimoniu a județului Hunedoara să provină din zona cetăților dacice din Munții Orăştiei. Această concentrare din jurul capitalei statului dac a monedelor şi artefactelor este o mărturie a pulsului considerabil pe care îl avea viața economică şi socială în acele timpuri. Aceasta, bineînțeles, în raport cu celelalte aşezări dacice răspândite pe întreg teritoriul. Să nu uităm că, de-a lungul timpului, pe întreg arealul Munților Şureanu au fost identificate, cercetate şi publicate fortificații militare, locuințe civile, ateliere meşteşugăreşti, ateliere pentru ceramică sau ateliere monetare. Prin publicarea acestora şi, implicit a artefactelor descoperite în aceste locuri în lucrările de specialitate, ele au fost făcute publice şi au constituit un veritabil şi eficient ghid pentru căutătorii de comori care au acordat atenția cuvenită acestei zone. În general toate zonele cu vestigii importante publicate şi cunoscute au reprezentat un magnet pentru căutătorii de comori care au făcut prăpăd în siturile arheologice din Dobrogea, Oltenia sau Banat.

Ce reprezintă tezaurele pentru istoriografia noastră?

Vestigiile arheologice din județul Hunedoara, fie că este vorba de cetățile dacice din Munții Orăştiei, fie că vorbim de Ulpia Traiana sau de Micia, apar în scrierile vremii începând cu secolul al XVI-lea. Consistent, cetățile dacice sunt pomenite odată cu descoperirile întâmplătoare de monede de aur de tip Lysimach şi Koson de la 1802, descoperiri ce au atras ca un miraj al aurului sute de căutători de comori şi odată cu ei atenția autorităților care au încercat prin diferite metode stoparea acestui jaf.

În prezent, piesele descoperite şi ajunse prin intermediul poliției la diferite instituții de specialitate, reprezintă fără îndoială nivelul înalt al vieții economice duse de populația geto-dacică începând cu secolul IV î. Ch. Totodată, ele stau mărturie chiar dezvoltării economice progresive şi a intenselor schimburi comerciale cu lumea elenistică şi apoi cu cea romană. Monedele, ca echivalent general, au contribuit nu numai la rapida circulație a mărfurilor, ci şi la înmulțirea şi extinderea schimburilor comerciale. În acelaşi timp, moneda antică

– indiferent de ce perioadă aparţine –reprezintă şi un izvor istoric important prin interpretarea simbolurilor şi a legendelor imprimate pe ea. Studierea descoperirilor monetare dintr-o anumită regiune, raportat la perioada de timp, a dus la cunoaşterea unor aspecte ale raporturilor geto-dacilor cu populaţiile din vecinătate cât şi stabilirea unor cronologii a complexelor arheologice.

Legăturile comerciale sunt elocvente totodată şi prin prezenţa pieselor de import în cadrul cetăţilor dacice. De asemenea, piesele de factură romană aferente perioadei de după cucerirea romană atestă o nouă organizare statală precum şi pătrunderea elementului roman în viaţa economică, materială şi spirituală autohtonă.

Unde a greşit arheologia românească pentru faptul că aceste depozite monetare au fost descoperite de căutători?

Arheologia românească nu poate greşi. Arheologia este o disciplină care depinde de o serie de factori. În primul rând, numărul destul de restrâns al specialiştilor în arheologie, gândindu-ne că avem perioade ale antichităţii aproape descoperite. Este suficient să privim epoca prefeudală, acolo unde specialiştii români se pot număra pe degetele de la o mână. Nici măcar perioada dacică nu beneficiază de suficienţi specialişti. Fondurile insuficiente alocate arheologiei constituie o mare problemă. La ora actuală şi de ani buni, singurul finanţator al cercetării arheologice, conservării primare sau restaurării este Ministerul Culturii şi Cultelor. Cu mici sau foarte mici excepţii, autorităţile publice ale judeţului Hunedoara nu s-au implicat în această problemă, cu toate că ea reprezintă una dintre cele mai importante etape în consolidarea conştiinţei naţionale. Autorităţile se mândresc atunci când vine vorba de monumentele aparţinătoare judeţului înscrise pe lista mondială a patrimoniului UNESCO, dar implicarea în cercetarea, conservarea şi valorificarea cetăţilor este egală cu zero. Nici măcar angajarea unui paznic în locul celui pensionat cu doi ani în urmă la Sarmisegetusa Regia nu a fost posibilă din cauza aceleiaşi nepăsări a autorităţilor.

Ce să mai vorbim de finanţare sau de implicarea în clarificarea statutului juridic al monumentelor care se găsesc fie pe domeniul public sau pe cel privat. De mai bine de patru ani nu s-a întocmit un plan de gestiune pentru cetăţile dacice, plan obligatoriu prin lege, conform metodologiei privind protecţia monumentelor UNESCO (din mai 2004). Din punct de vedere arheologic, nu este definitivată delimitarea siturilor, întocmirea şi publicarea Repertoriilor Arheologice, cartarea siturilor, realizarea unor prospecţiuni magnetometrice sau a unor fotografii aeriene. Toate acestea din lipsă de fonduri. La fel, lipsesc aparatele moderne de detecţie care sunt la discreţia căutătorilor de comori dar nu şi în mâinile specialiştilor. Şi – repet – Ministerul Culturii nu poate să acopere gestionarea a peste 20.000 de obiective din care peste 1.500 situri sunt în judeţul Hunedoara. Poate o să mă întrebaţi, ca atâţia alţii, de ce aceste tezaure au fost găsite de căutători şi nu de arheologi? În primul rând pentru faptul că arheologii nu caută comori, ei doresc o clarificare din punct de vedere cronologic şi stratigrafic, prin metode ştiinţifice, a unor situri ale perioadelor istorice referitoare la evoluţia omului în acest teritoriu.

Ce părere aveţi ca arheolog? Ar mai putea exista astfel de tezaure în munţii Şureanu chiar şi după devalizările produse de căutătorii de aur începând de la 1802?

Mai pot fi descoperite tezaure? Este greu de răspuns. Atâta timp cât nu se ştie ce ascunde pământul, nu ştiu, dar totul este posibil... Vestigiile reprezentative pentru poporul român, cele două capitale ale antichităţii aflate pe teritoriu hunedorean ocupă suprafeţe imense. Cercetările arheologice sistematice reprezintă doar 4–5 % din arealele obiectivelor cu pricina. Posibil că, prin implicarea tuturor factorilor interesaţi în domeniul cercetării şi anume Ministerul Cercetării şi Educaţiei, cel al Culturii, Academia Română cât şi atragerea de fonduri externe prin diferite proiecte, se vor lărgi ariile de săpături arheologice sistematice în vederea punerii în adevărata valoare istorico-ştiinţifică şi turistică a monumentelor şi materialelor descoperite. Prin această dezvoltare dirijată a cercetării arheologice în Munţii Orăştiei, da, este posibil să iasă la suprafaţă şi alte tezaure ca cele recuperate de Poliţia de Patrimoniu.

Ce credeţi că trebuie făcut pentru stoparea acestui flagel?

Stoparea acestui adevărat flagel numit braconaj arheologic ar putea fi realizată printr-o implicare mai fermă a autorităţilor locale şi centrale. Crearea unui serviciu specializat din cadrul jandarmeriei care să acopere prin patrulare întreaga zonă, completarea numărului de persoane cu sarcini în protecţia patrimoniului la toate nivelurile, pornind de la centru şi până în teritoriu, stabilirea urgentă a regimului juridic al cetăţilor dacice sunt priorităţi şi totodată oportunităţi pentru reintrarea în normalitate a acestei situaţii.

Bunuri recuperate care rescriu istoria

În ultimii 15 ani, Munții Orăștiei au devenit mai cunoscuți lumii întregi decât într-o mie de ani, datorită unui fenomen care a căpătat amploare şi care părea de neoprit: braconajul arheologic. Flagel deosebit de păgubitor pentru istoria noastră, braconajul arheologic avea să-şi arate colții prin anii 1994–95 apoi, până în 2000, a cunoscut o dezvoltare continuă pentru ca în 2001 să atingă apogeul în ceea ce privește recoltele adunate ilicit de căutătorii de comori. Precar susținuți de o legislație încălcită şi nerealistă, unii polițişti au început bătălia cu braconierii, mai mult de dragul istoriei decât din datorie. Sesizând adevărata dimensiune a acestui fenomen şi pericolul pierderii unei cantități considerabile de obiecte de patrimoniu, la inițiativa generalului de poliție Lazăr Cârjan, se creează în anul 2000 Poliția de Patrimoniu care îşi începe activitatea din mers. După 8 ani de muncă, rezultatele vorbesc de la sine. „Dacia Magazin“ are în acest număr privilegiul şi onoarea de a prezenta în premieră câteva dintre tezaurele şi obiectele recuperate de polițiştii de patrimoniu din cadrul Inspectoratului de Poliție al Județului Hunedoara. Dincolo de fişa pur tehnică a fiecărei recuperări, părerile specialiştilor privind încadrarea istorică a acestor tezaure sunt deosebit de importante. Au răspuns cu amabilitate demersurilor noastre dr. Adriana Pescaru, Vicepreşedinte al Comisiei Naționale de Arheologie, şi expertul dr. Emanuel Petac, Şeful Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române. De asemenea, din partea poliției au colaborat la această prezentare Inspectorul Şef al Poliției Județului Hunedoara, Comisarul de poliție Liviu Dumitru precum şi Inspectorul de poliție Ovidiu Ileş.

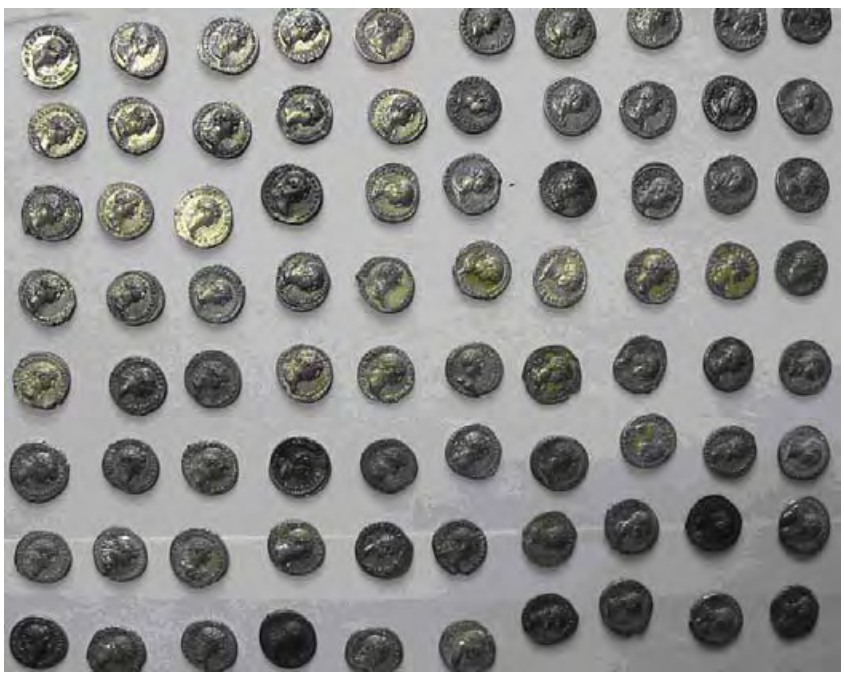

Dacia Magazin

În data de 07.06.2006, au fost recuperate de la A.D., 181 monede romane, denari imperiali. Monedele proveneau în urma unor săpături ilegale din situl arheologic Sarmizegetusa Ulpia Traiana. Ele, în mare parte purtând efigia împăratului Traian şi a împărătesei Iulia Titia, sunt certificate ca circulând în perioada în care imperiul roman era sub conducerea cuceritorului Marcus Ulpius Traianus. După starea de conservare, care arăta că aceste monede nu au fost puse în circulație, se poate dovedi că acest lot era destinat retribuției legiunilor romane cantonate în acea zonă.

Medalionul din bronz având un diametru de 80 centimetri şi cu o greutate de 5 kilograme a fost recuperat în decursul anului 2005, el fiind traficat pe piaţa neagră de către A.A. din Deva. Potrivit părerilor specialiştilor din cadrul Muzeului Unirii din Alba Iulia, acest medalion datează din perioada secolului XIX reprezentând descălecarea ungurilor. Medalionul reprezintă emblemele unităţilor administrative din acea perioadă, respectiv a anului 1896, fiind o piesă unicat în inventarele muzeale.

În data de 12.10.2000, 136 de monede romane, o toartă de oală din bronz şi un inel, de asemenea din bronz, au fost recuperate de către ofiţerii de poliţie de la LM şi SI din Grădişte. Aceste bunuri au fost descoperite de către persoanele în cauză în zona Ceata, într-o zonă reperată ca o locuire dacică deosebit de întinsă şi de complexă unde au mai fost descoperite alte artefacte aparţinând unei largi sfere de preocupări şi meşteşuguri precum fierărie, tâmplărie sau confecţionarea de vase ceramice. Toarta de bronz aparţinea unui vas de import din secolului II p.Chr. şi este considerat de specialişti ca fiind un articol de lux.

În perioada aprilie-august 2001, numiţii C.V. , B.N. şi J.S. au efectuat detecţii şi săpături ilegale în zona coloniei Grădişte. Ulterior, în decursul anului 2002, poliţia a reuşit să recupereze de la aceştia o cantitate impresionantă de obiecte de bronz, fibule şi monede, toate aparţinând perioadei secolului I a.Chr. Materialele găsite de aceştia au fost considerate de specialişti ca fiind deosebit de importante.

În perioada 22–25 februarie 2005, în urma mai multor percheziţii domiciliare autorizate, efectuate de către ofiţerii serviciului de patrimoniu din cadrul Inspectoratului de poliţie a judeţului Hunedoara, pe raza judeţelor Alba, Constanţa, Harghita şi Hunedoara au fost ridicate de la BN, SN, SV, IF, KE şi AS:

– 182 monede romane din bronz (coloniale) şi argint, denari imperiali şi republicani,
– 16 obiecte romane şi dacice (fibule, inele, harnaşament)
– 151 monede din bronz (coloniala) şi argint (denari imperiali şi republicani),
– 10 obiecte romane (fibule, inele), 12 piese ceramică dacică şi romană (vase)
– 40 monede din bronz (coloniala) şi argint (denari imperiali şi republicani),
– 3 unelte dacice precum şi mai multe arme dacice de tip Sica, vârfuri şi suporturi de sulițe dacice
– 1.066 monede romane şi medievale din bronz, aur şi argint
– 600 piese romane, fibule, aplice şi obiecte de harnaşament

Din investigaţiile poliţiştilor a reieşit că aceste obiecte provin din săpături neautorizate în siturile arheologice din judeţele HUNEDOARA, ALBA şi CONSTANŢA.

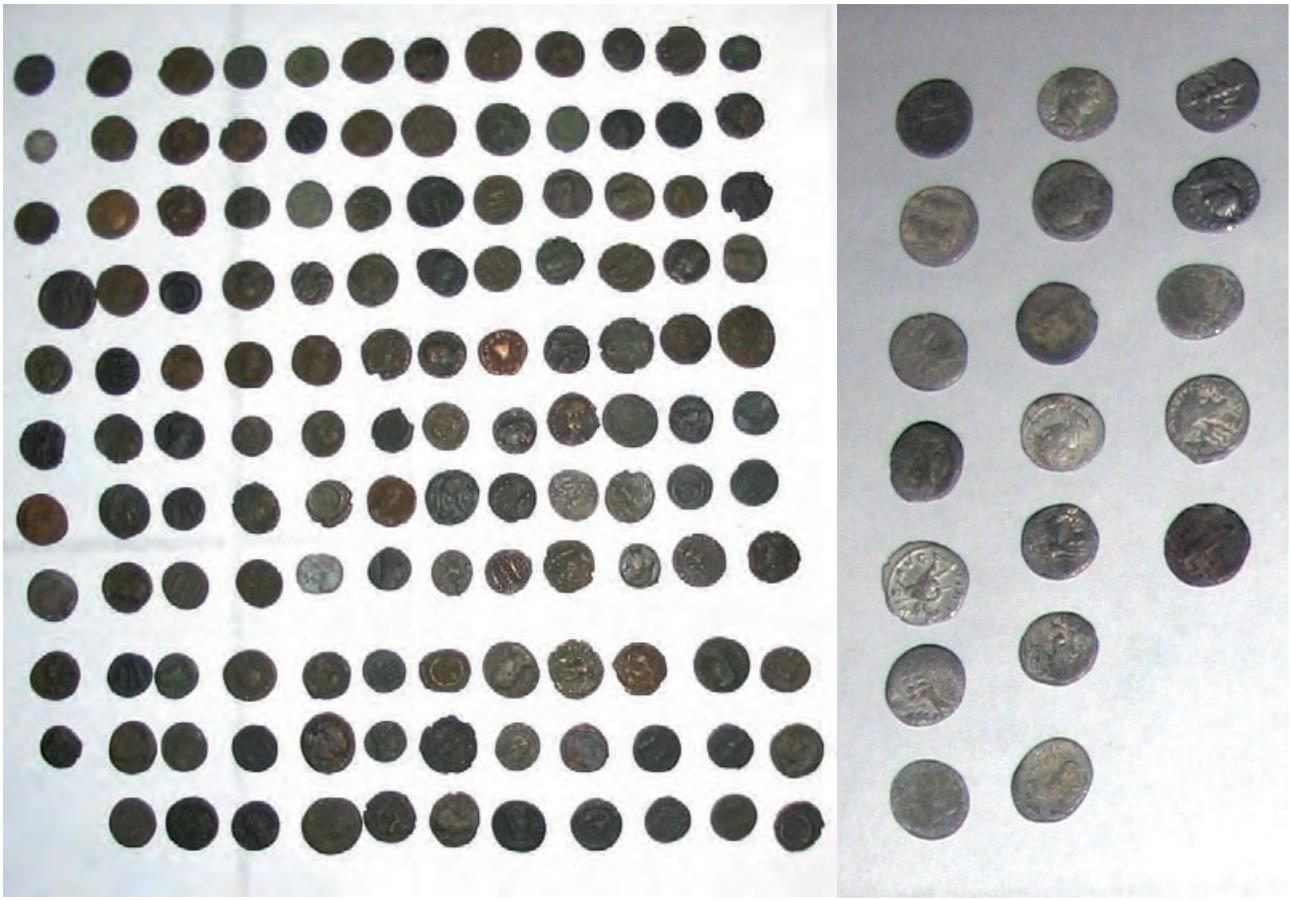

În data de 18.12.2000, la domiciliul lui J.I. din Căstău au fost descoperite 1.656 monede romane de tipul denari imperiali şi republicani emişi de Republica Romană, emisiuni monetare din sec III a.Chr. şi I p.Chr.. Chiar dacă perioada în care sunt datate este foarte mare, se presupune că această aglomerare de monede a fost rezultatul tezaurizării în urma schimburilor comerciale sau a relaţiilor politico-militare şi conflictuale dintre Imperiu şi statul dac.

În data de 18.12.2000 au fost recuperate 36 de monede romane de argint de la M.M. din Deva. Din declarația acestuia a reieşit faptul că în urma unor detecții în zona satului Dâncu Mare şi a zonei Cozia, sunt semnalate ruinele unui castru roman. Monedele sunt denari imperiali datând din anii 14 – 98 p. Chr., ele atestând prezența romană în cele două castre reperate în zonele respective.

În decursul luni august 2002 N.L. a găsit în ona Bobâlna, o aplică romană din bron aurit având în urma expertizării o valoare de catalog de 15000 de euro. Aplica îl reprezintă pe Alexandru cel Mare în blană de leu. Dimensiunile acestei aplice sunt de 15–12 centimetri încadrându-se în secolele II-III p.Chr. şi intrând în categoria bronzurilor figurate. Locul de descoperire coincide cu drumul roman din zona vestitei Germisara, zona castrului aflat pe teritoriul actualei localități Cigmău.

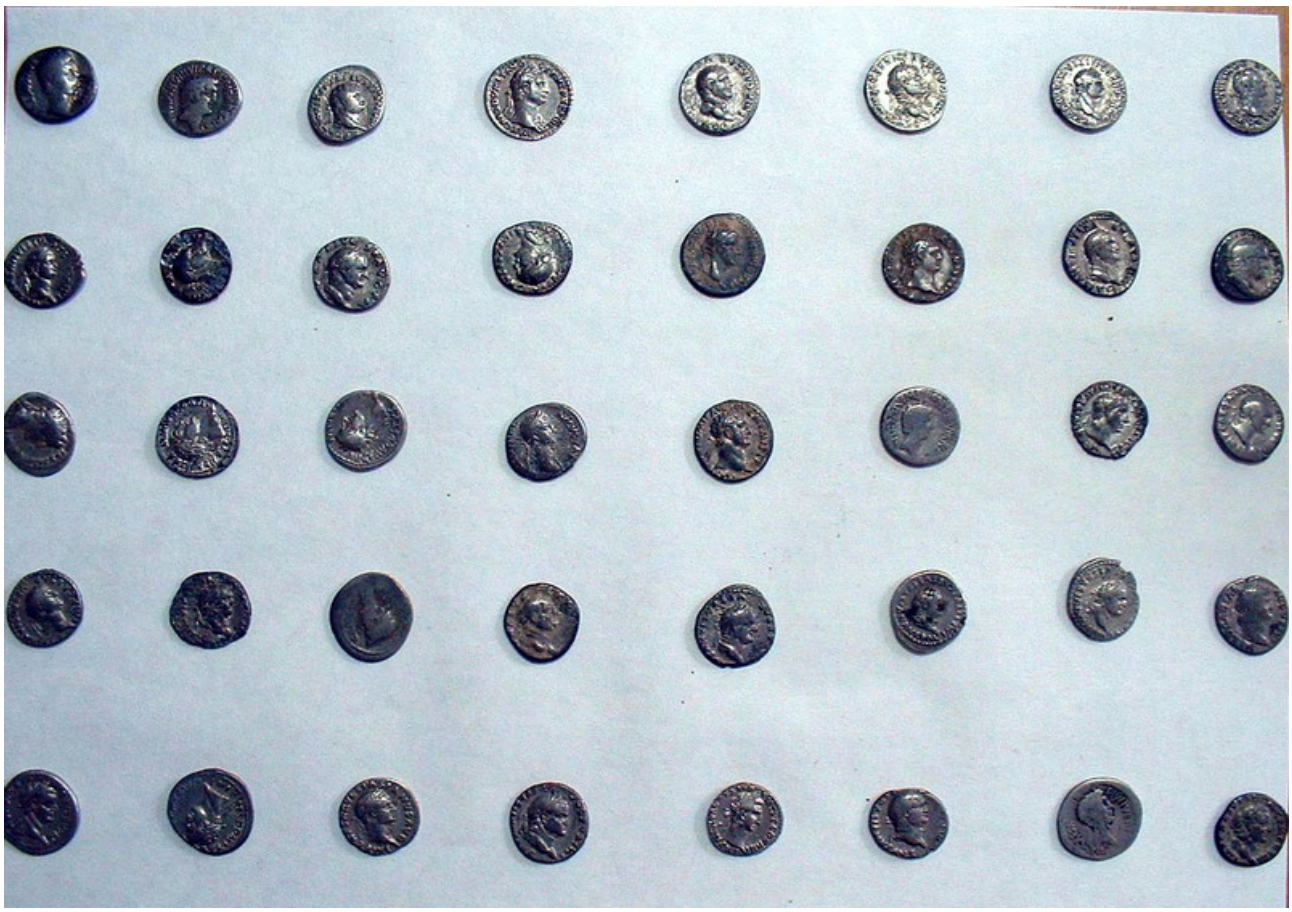

ÎN MARTIE 2002, R.E. şi P.V. au găsit 160 de monede romane din argint, din care au fost recuperate 80 . Monedele au fost descoperite în localitatea Prihodişte, pe proprietatea lui R.E. În urma expertizării monedelor, specialiştii în numismatică ai „Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane“ au stabilit că acestea sunt emisiuni monetare din perioada împăraţilor de la Furius Purpurio până la Marc Antoniu, între anii 169 şi 31 a.Chr., respectiv din perioada împăraţilor de la Augustus la Traian, în perioada anilor 27–102 p.Chr.

ÎN DATA DE 16.06.2003, două grupuri infracţionale de braconieri conduse de către S.I., respectiv R.V., au efectuat mai multe detecţii şi săpături în zona Ceata din Munţii Orăştiei. În urma unui flagrant organizat de către poliţiştii hunedoreni, braconierii au fost surprinşi având asupra lor două detectoare de metal, un depozit de unelte dacice din fier şi un tezaur de monede romane şi greceşti din argint.

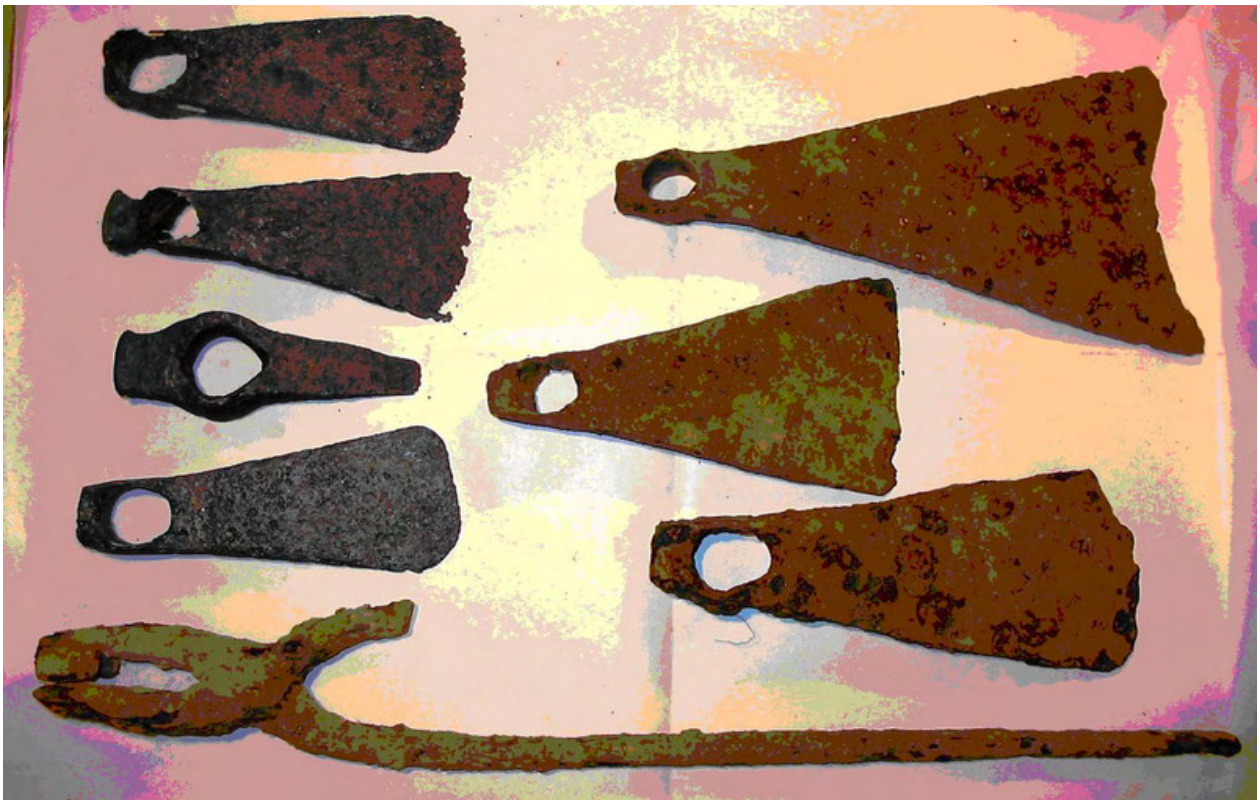

În decursul anului 2000, de la domiciliul lui S.T. din Grădiştea de Munte au fost recuperate un număr de 70 de monede din argint, romane, de tipul denari republicani şi imperiali care datează din perioada secolelor II a.Chr. şi I p.Chr. S.T. a declarat în ancheta efectuată de polițişti că a descoperit aceste monede în urma unor detecții şi săpături pe dealul Grădiştei, în apropierea Sarmisegetusei, în locuirea civilă a capitalei dacice.

În data de 07.11.2000, au fost recuperate 98 de monede romane tip denari republicani şi imperiali, DRAHME ŞI TETRADRAHME din zona cetății Grădişte, CEATA ŞI FEȚELE ALBE.

Denarii imperiali romani fuseseră emişi sub conducerea împăraților Tiberius Nero, Galba Vespasian, Titus Domițian, Nerva Traian, Septimiu Severus, între anii 14–193 p.Chr.

Denarii republicani fuseseră emişi de magistrații romani de la Q. Caecilius Metellus până la Marc Antoniu, între anii 130–131 a.Chr. Tetradrahme de tipul Macedonia Prima fuseseră emise de Macedonia sub protectorat roman între anii 158–150 a.Chr.

Acest tezaur reprezintă un adevărat document material privind interfețele Daciei cu lumea greacă şi cea romană.

În iarna anului 2000, numiţii S.A., B.I.A., şi H.R.V. din localitatea Grădişte, efectuând detecţii şi săpături ilegale, în zona dealului Muncel, au găsit 37 de monede romane şi tetradrahme, aparţinând secolelor II a.Chr. şi I p.Chr. În urma unor percheziţii autorizate poliţia a confiscat aceste monede pe care le-a depus la Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, unde au fost expertizate şi evaluate.

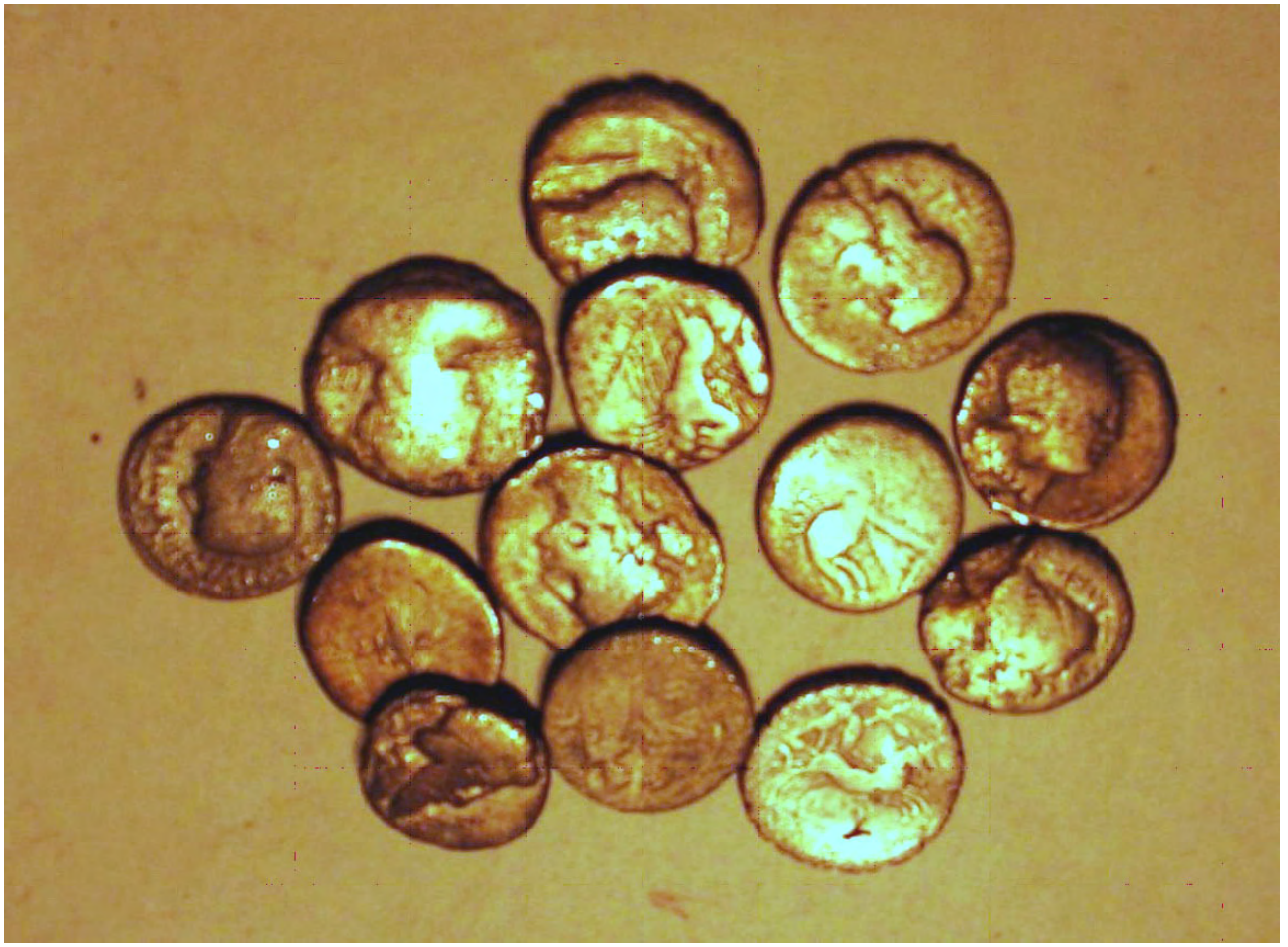

În 07.02.2006 numitul S.S. descoperă 91 de monede romane şi tetradrahme greceşti din argint. Ele au fost găsite în urma unor activităţi ilegale de braconaj pe raza localităţii Orăştioara de Sus. Prin structura sa dată de locul de emitere, de succesiunea magistraţilor monetari şi împăraţi, datarea emisiunilor şi starea de conservare fac parte, fără îndoială, dintr-un tezaur de monede de argint romane şi greceşti emise de Cetatea Apollonia Illyria. Tipic pentru circulaţia monetară din Dacia din timpul dominaţiei lui Decebal.

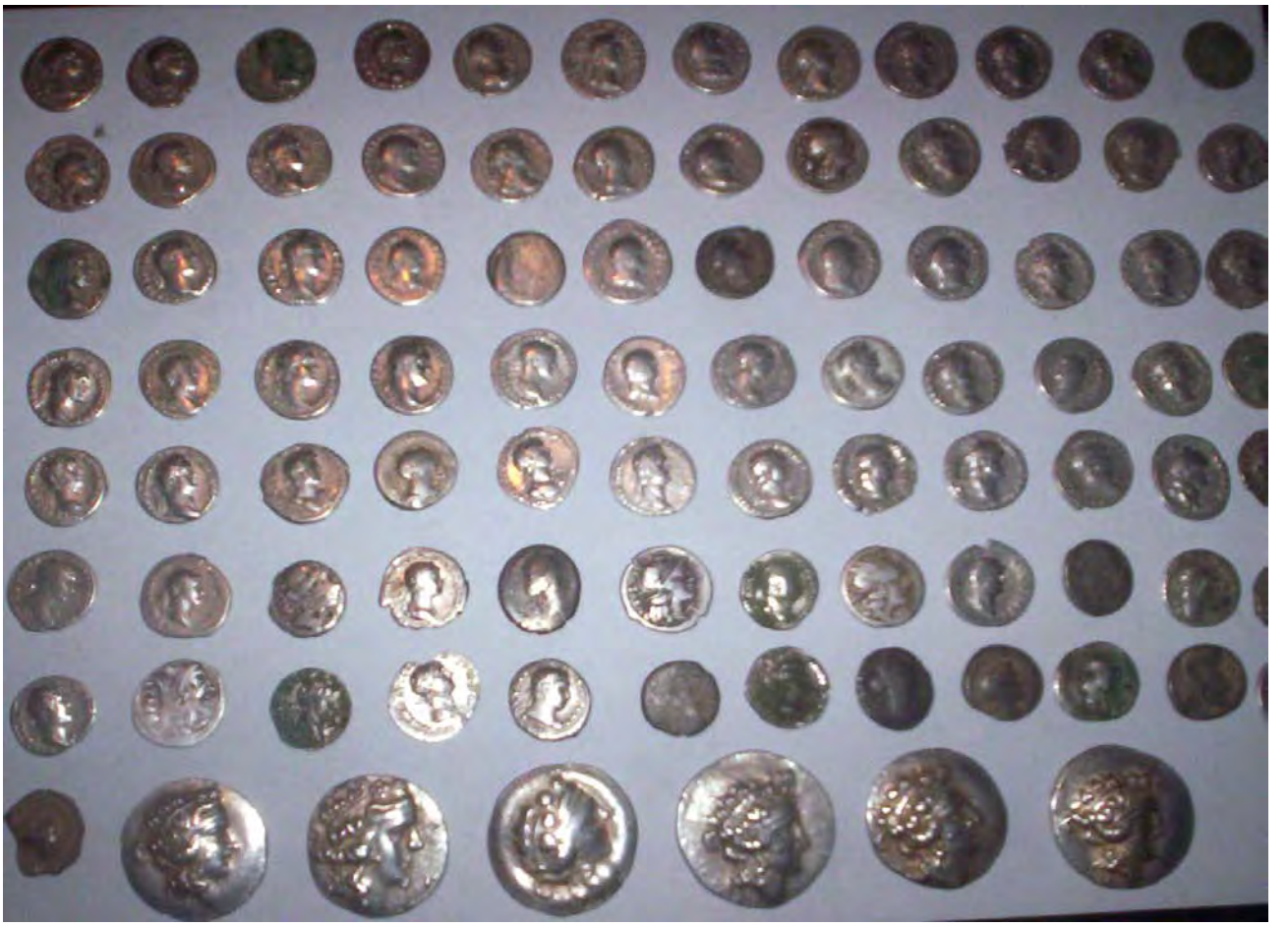

Infracțiunile de patrimoniu, un atac grav la integritatea națională

Interviu cu inspectorul-şef al Inspectoratului Județean de Poliție al Județului Hunedoara comisar de poliție Liviu Gabriel Dumitru

Care sunt legăturile dumneavoastră şi de când datează ele, cu ceea ce înseamnă lumea dacilor ?

LGD. Fie din cauză că era o trăire specifică vârstei, fie din cauză că acei care m-au educat au reuşit să-mi insufle dragostea față de civilizația dacilor, copilăria mi-a fost marcată de sentimente de respect față de daci. Mi-a plăcut întotdeauna tenacitatea de care au dat dovadă dacii, m-au impresionat în egală măsură calitățile de fin strateg ale lui Decebal, care așa cum spuneau istoricii, ştia să schimbe cu uşurință o înfrângere într-o victorie. Dio Casio spunea despre el că este ager, atât în planurile de război, cât şi în împlinirea lor. Ştia să aleagă timpul când să atace la fel cum stăpânea arta retragerii, era dibaci în luptă, ştia să exploateze bine o biruință, la fel cum ştia să iasă dintr-o înfrângere. Toate aceste calități, dacă este să analizăm bine, reprezintă arta conducerii şi arta managementului de azi. Un bun strateg de azi, un bun manager, ar trebui să aibă ca model, arta conducerii de la daci. La fel Burebista, el a reuşit o uriaşă unificare, nu prin războaie, ci prin disciplină, abstinență şi respect, şi ascultare față de porunci, ceea ce adaptat astăzi la condițiile actuale, s-ar putea pune în aplicare.

În calitatea dumneavoastră de Inspector Şef de poliție într-un județ care musteşte a daci, în care complexul cetăților din munții Orăştiei ocupă un loc deosebit de important, care credeți că este pericolul social pe care îl reprezintă infracționalitatea în domeniul patrimoniului, cât de gravă este pentru istoria noastră, proliferarea acestui fenomen numit braconaj arheologic?

Cred, că încălcarea prevederilor acestei legi reprezintă un atac grav, îndreptat direct către națiunea română, către valorile patrimoniale ale întregului popor. Un popor care nu îşi prețuieşte istoria, care nu îşi păzeşte valorile de patrimoniu, mai devreme sau mai târziu va fi nevoit să retrăiască momente mai puțin plăcute ale existenței sale. Nu pot decât să mă bucur că legiuitorii noştri au ales să incrimineze ca infracțiune faptele care se săvârşesc pe raza siturilor arheologice, şi în calitatea mea de Inspector Şef, o să încerc să fac tot ce stă în putință, pentru ca la nivelul Inspectoratului Hunedoara, să se înființeze un compartiment independent care să se ocupe de instrumentarea unor astfel de acțiuni. În primul rând, acest compartiment va trebui să aibă un număr mai mare de oameni în componență, şi pregătiți la fel de bine, ca aceşti oameni, deosebit de prețioşi, care acum se ocupă în structura actuală de infracțiunile contra patrimoniului.

Credeți că aceste infracțiuni la legea patrimoniului, sunt simple infracțiuni care pot fi evaluate doar în funcție de sumele astronomice cu care se trafichează obiectele de patrimoniu, sau gravitatea lor rezidă din altceva?

Sumele respective sunt relative, şi chiar în absența acestor sume, există o gravitate infracțională maximă. De ce ? Pentru că multe obiecte de patrimoniu descoperite în urma unor detecții şi săpături ilegale în siturile

arheologice din județul nostru, şi cu precădere în preajma cetăților dacice din Munții Orăștiei, trec granița, își pierd urma, şi practic, ele dispar pentru istoria noastră. Acesta este cel mai grav lucru, şi de aceea vom acorda maximă atenție, mai ales în munca de prevenire a actelor de braconaj arheologic.

Polițistul de patrimoniu este cumva altfel decât ceilalți polițişti din alte compartimente? Dacă ar trebui să realizați portretul robot al unui polițist specializat în patrimoniu, cum ar arăta el?

Polițiştii care lucrează în acest domeniu trebuie să fie mult mai bine pregătiți din punctul de vedere al culturii pe care o apără, la fel cum trebuie să fie motivați în munca pe care o fac. Însă, munca migăloasă şi laborioasă, pe care o fac aceşti oameni nu poate fi eficientă la maxim, dacă nu ar fi dublată de o pregătire corespunzătoare în domeniul istoriei şi arheologiei. Nu trebuie neglijat că vânătorii de comori sunt bine pregătiți şi caută în permanență să fie la curent cu ultimele descoperiri ştiințifice. În acest caz, polițistul de patrimoniu, ar trebui să fie cu un pas înaintea infractorului, tocmai printr-o pregătire temeinică în domeniul istoric. Cei care lucrează în acest moment la infracțiunile contra patrimoniului în cadrul inspectoratului de Poliție Hunedoara, sunt pregătiți tocmai în acest mod. Iar rezultatele sunt pe măsură. Le vede toată lumea, pentru că ele se regăsesc în colecțiile muzeelor, acolo unde scriu istorie.

Domnule Inspector Şef, ce simțiți atunci când ajungeți la Sarmisegetusa Regia?

Ce credeți că ar trebui să înțeleagă cei care vizitează acel loc, şi mai ales ce recomandați tinerilor în legătura cu moştenirea dacică?

Poate este o rămăşiță a copilăriei mele, dar de câte ori ajung acolo, nu pot să nu mă gândesc la Burebista şi la Decebal, la toți regii daci care au domnit în aceste locuri, la Deceneu sau la Zamolxis. Este un sentiment plin de emoție, cel care mă încearcă păşind pe cărările pe care călcau acum 2000 de ani strămoşii noştri dacii. Cu toții avem ce învăța din moştenirea dacică, pentru că exemplele lăsate de ei sunt destule. Fiecare poate să-şi ia câte un exemplu din ceea ce dacii au lăsat. Bineînțeles cu excepția lui Bicilis. Recomand tinerilor să-şi aleagă modele dintre conducătorii daci de seamă, cei care au făcut cunoscută Dacia în toată antichitatea. Tinerilor le-aş recomanda, să învețe din puterea şi diplomația lui Burebista, din curajul şi spiritul de sacrificiu al lui Decebal, din spiritualitatea lui Zamolxe şi a lui Deceneu. Alegând astfel de valori, drept model în viață, tinerii din ziua de astăzi vor fi mult mai câştigați.

Patrimoniul cultural național între mândrie şi obligație

Inspector de poliție Ovidiu ILEŞ

Tradiție, Patrimoniu – două noțiuni care dau greutate oricărei culturi. O tradiție fără patrimoniu este vidă, incoloră şi mai degrabă incertă, câtă vreme un patrimoniu fără tradiție devine o simplă artă a prezentului, adesea superficială şi de cele mai multe ori efemeră.

Despre tradiție vorbesc oamenii de cultură. Se fac clasificări, catalogări, iar rezultatele muncii lor se regăsesc în acele aprecieri calitative care dau greutate unor simple obiecte. O monedă, o bucată de metal, o piatră, pot fi, prin intermediul unui istoric, fie un lucru extrem de valoros, fie un simplu obiect neînsemnat care nu mai valorează nici cât materialul din care a fost construit.

Patrimoniul, în schimb, este în general un termen cu care operează juriştii. Dreptul civil este o ştiință a patrimoniului, a modului în care el se dobândeşte sau se transmite către donatori, cumpărători sau cesionari... Tot legate de patrimoniu sunt şi infracțiunile prevăzute de Codul Penal care incriminează furtul, tâlhăria, înşelăciunea şi alte fapte îndreptate împotriva acestei valori sociale. În toate actele normative menționate, patrimoniul este văzut cantitativ, ca o simplă acumulare de active şi pasive, o reprezentare a unor valori economice.

La intersecția dintre tradiție şi patrimoniu se află acele bunuri inestimabile pentru istoria unui popor. Astfel, o nouă valoare socială se conturează: patrimoniul cultural-național.

De la jumătatea secolului al XX-lea şi până astăzi, în România au fost promulgate nu mai puţin de o sută de acte normative în domeniul patrimoniului cultural naţional. Aceste documente au apărut adesea cu întârziere, după ce realitatea socială o luase înaintea capacităţii de reacţie a legiuitorului. Perioadele de vid legislativ şi schimbările politice au creat „oportunităţi“ pentru cei care au văzut în aşa-zisul „braconaj arheologic“ posibilitatea unei îmbogăţiri rapide.

Iată un exemplu în acest sens:

Zona Munţilor Orăştiei era cunoscută pentru comorile sale încă din secolul al XVIII-lea. De atunci, localnicii au început să cutreiere zona în căutarea tezaurelor şi a monezilor din aur care uneori străluceau în desişul pădurilor. La vremea respectivă, aceste fapte au făcut mai degrabă obiectul unor preocupări fiscale ale autorităţilor care au văzut brusc în acestea o sursă de venit.

Cu toate că timpul a trecut, iar interesul recent constituitei României Mari a creat un cadru favorabil exploatării arheologice a zonei, latura sancţionatorie pentru căutătorii de comori nu şi-a făcut apariţia. Asimilate probabil furtului, deoarece bogăţiile subsolului au aparţinut şi aparţin statului, faptele de acest gen nu au sădit în subconştientul colectiv acea teamă şi respect pe care faptele sancţionate în vechime prin legea talionului o făcuseră deja...

Această abordare a fost curmată în secolul al XX-lea când Legea 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural naţional a creat în sfârşit cadrul legislativ adecvat pentru ca statul să reacţioneze împotriva săpăturilor şi lucrărilor neautorizate din zona siturilor arheologice şi a altor mijloace de natură să înlesnească aceste genuri de activităţi. Noile norme au condus la înfiinţarea în cadrul Poliţiei a unui compartiment specializat în lupta contra infracţiunilor care vizau patrimoniul cultural-naţional. Acest Compartiment, ai cărui ofiţeri pun în reţeta succesului în primul rând timpul lor, realizează prin audieri, confruntări, cercetări la faţa locului şi administrarea unui întreg arsenal de probe, ceea ce în mod normal ar fi trebuit să fie apanajul respectului faţă de înaintaşi. Iată cum, după două secole, tradiţia şi patrimoniul devin o singură valoare apărată de lege specială datorită importanţei sale.

Se cuvine să subliniem că, în principal, obiectul protejat de această lege nu îl constituie numai patrimoniul în sine ca valoare economică, ci întreaga sa semnificaţie cultural-istorică, cu potenţialul său edificator asupra trecutului celor care trăim pe aceste meleaguri. Nu aurul sau argintul contează, ci acei preoţi care l-au folosit în ritualurile lor ancestrale. Valoarea cu care se vinde un astfel de obiect la licitaţie este numai o fărâmă faţă de sancţiunea dură a viitorului: pierderea istoriei!

Cei care nu sunt pasionaţi de domeniul juridic sunt mai puţin interesaţi de valoarea probato a unor mărturii istorice. Astfel, acelor cititori romantici ai istoriei le va scăpa duritatea unor negocieri precum cele duse de Alexandru Vaida-oievod la Trianon, când argumentele istorice capătă greutate covârşitoare. Şi iată că actualul proces al Insulei Şerpilor nu conduce spre altă concluzie!

Pentru a fi demni, e bine să ne gândim la strămoşi şi să-i respectăm. Nu-i vom aprecia cu adevărat dacă le vom răscoli mormintele în căutarea aurului pentru care au murit. A avea o istorie îndelungată este nu numai mândria afişată turiştilor străini, ci şi tăria de a rezista tentaţiilor, obligaţia de a păstra cu sfinţenie simbolurile moştenite. E nevoie să ne apropiem uman de acele vremuri peste care, iată, au trecut două mii de ani şi să descoperim trecutul aşa cum a fost, să redăm patrimoniului tradiţia, iar tradiţiei să-i dăm acel patrimoniu fără de care nu ar mai putea legitima existenţa noastră aici.

Unde trebuie să fie expuse tezaurele descoperite şi recuperate în judeţul Hunedoara?

Am aflat cum şi mai ales unde, au fost descoperite aceste tezaure. Am aflat părerile unor specialişti în domeniu, despre însemnătatea lor. Am aflat de la poliţişti ce a însemnat munca de recuperare. Dar dincolo de toate acestea, se naşte o întrebare. Unde trebuie să fie expuse aceste tezaure. Acum ele sunt împrăştiate prin ţară. Diferiţi specialişti le consultă. Încă, la această oră, ele fac obiectul unor anchete penale şi reprezintă probe în dosarele aflate pe rol în tribunale şi judecătorii. Dar după ce apele se vor linişti, unde ar trebui ele să-şi afle găzduirea. Am ridicat această problemă unor persoane cu atribuţii în acest domeniu, precum şi unor pasionaţi ai istoriei Daciei. I-am întrebat despre despre normalitatea la care va trebui să se ajungă mai devreme sau mai târziu.

Dr. Napoleon Săvescu – Preşedintele Fundaţiei „Dacia Revival International“

Este suficient să privim ceea ce se întâmplă în ultimul timp în relaţia Angliei cu Egiptul. Datorită faptului că aveau cea mai puternică şi mai dezvoltată flotă maritimă din lume încă de acum câteva sute de ani, englezii au umblat peste tot şi au luat absolut tot ce le-a plăcut: de la obiecte ce cântăreau câteva grame până la întregi ansambluri arhitectonice de câteva tone. A urmat epoca modernă în care rezultatul cercetărilor arheologice întreprinse de istoricii englezi în ţara faraonilor părăsea necondiţionat Egiptul şi apărea expus la „British Museum“ din Londra. Acum încet, dar sigur, proces după proces, absolut toate câştigate de către Egipt, bunurile înstrăinate se întorc acasă iar la Cairo, Muzeul Naţional Egiptean înfloreşte de la un an la altul. Păstrând proporţiile, cam acelaşi lucru trebuie făcut şi în judeţul Hunedoara de unde aflăm că mii de obiecte de patrimoniu au plecat din „Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane“ spre alte muzee din ţară. Ne vom trezi peste ani că le vom regăsi în nu ştiu ce colecţii particulare din străinătate de unde, pe bani publici, vom fi nevoiţi să le răscumpărăm.

Prof. Mircea Ioan Moloţ – Preşedintele Consiliului Judeţean Hunedoara

A fost invocată în anii trecuţi precara securitate a muzeului din Deva. Acum nu mai poate fi vorba de aşa ceva. S-au cheltuit bani mulţi pentru renovarea clădirii principale a muzeului care acum se ridică la standardele unui adevărat muzeu european. În curând vor fi terminate lucrările la aripa anexă. Instituţia este dotată cu una dintre cele mai moderne instalaţii de supraveghere. Avem suficient de mulţi specialişti care să gestioneze corespunzător toate bunurile aflate în custodia muzeului. Sincer, nu văd în aceste condiţii de ce bunurile descoperite în judeţul Hunedoara să zacă în alte muzee din ţară. Atât brăţările de aur cât şi celelalte artefacte care au părăsit muzeul dintr-un motiv sau altul trebuie să se întoarcă acum acasă, acolo unde, de fapt, le este locul.

Dr. Iosif Vasile Ferencz cercetător la „Muzeul Civilizației Dacice şi Romane“, Deva.

Este normal ca patrimoniul istoric şi arheologic descoperit pe teritoriul județului Hunedoara să fie expus în muzeele hunedorene. Toate aceste comori reflectă realitățile istorice ale zonei. Ele sunt reprezentative pentru aceste locuri, iar vizitatorii se aşteaptă să le găsească aici. Este anormal să expui spada lui Ştefan cel Mare la Deva, tot aşa cum este anormal să expui tezaure din capitala Regatului Dac la Alba Iulia sau chiar la Bucureşti. Locul lor este aici, unde au domnit Regii daci.

Marcel Morar – director general al „Muzeului Civilizației Dacice şi Romane“, Deva

Toate bunurile care au fost ridicate de la muzeul nostru fac obiectul unei anchete întreprinse de către Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Alba Iulia. La finalizarea acestei anchete şi în cazul în care se va hotărî că aceste bunuri aparțin de drept statului român, este normal ca ele să revină la muzeul din Deva. Marea lor majoritate au fost descoperite pe teritoriul județului Hunedoara, au fost evaluate şi expertizate de către specialiştii noştri şi vor trebui să se întoarcă aici, de unde au plecat. Personal voi întreprinde toate demersurile pentru a le aduce aici, indiferent dacă unii doresc sau nu acest lucru.

Dan Oltean – Autorul volumelor „Religia Dacilor“ şi „Munții Dacilor“

Cred că locul tuturor artefactelor găsite prin intermediul săpăturilor arheologice sau prin braconaj pe teritoriul județului Hunedoara ar trebui să fie chiar Munții Dacilor. La Costeşti trebuie construit un muzeu modern, funcțional, unde să fie adus tot ce s-a găsit în munți: brățări, monede, ceramică pictată, arme etc. Tot în acest muzeu ar trebui să existe reconstituiri ale cetăților şi sanctuarelor.

Brandul local ar trebui să fie Munții Dacilor. Muzeul ar aduna mii şi mii de turişti care ar dezvolta zona. La fel s-a întâmplat şi în Bulgaria în regiunea Kazanlak, unde era capitala regilor traci. S-a schimbat brandul din Valea Trandafirilor în Valea Regilor Traci şi s-a înființat un muzeu cu specific.

Laura Oana, jurnalist, Antena 1, Ghimpele de Hunedoara

După ce braconierii au exportat piesele de patrimoniu, este rândul autorităților să decidă păstrarea lor aiurea: pretutindeni şi nicăieri, niciodată acasă! În zona cetăților dacice, doar ruinele şi gunoaiele turiştilor sau arheologilor arată că aici este o zonă de pelerinaj în memoria dacilor. Pe de altă parte, înțeleg şi îngrijorarea oamenilor legii: nimeni nu pare a şti câte obiecte s-au furat din Muzeul Civilizației Dacice şi Romane Deva sau din secțiile sale din județ. Dacă sunt incapabili să apere patrimoniul, cea mai simplă soluție este un transfer... Aşa că am putea cere nestingheriți mutarea Munților Orăştiei într-o altă țară unde autoritățile conştientizează valoarea siturilor şi acționează în consecință.

Scurte reflecţii asupra descoperirilor numismatice şi braconajului arheologic din Munţii Orăştiei

dr. Emanuel PETAC
Şeful Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române

Recentul scandal legat de procesul de recuperare şi identificare a deja celebrelor brăţări de aur dacice descoperite de căutătorii de comori în imediata vecinătate a sitului de la Sarmizegetusa Regia a pus în evidenţă încă o dată, dacă mai era nevoie după aproape 20 de ani, amploarea şi gravitatea braconajului arheologic practicat pe unul dintre cele mai importante şi puţin cunoscute situri din România. Documentele organelor de anchetă pun în evidenţă descoperirea a mii de monede romane republicane şi imperiale de argint, a unui mare număr de monede de aur de tip Koson şi stateri de tip Lysimach, precum şi a sute de teradrahme de tip Thasos.

O asemenea reunire de tipuri şi diversitate de tipuri monetare, toate provenind din regiunea Munţilor Orăştiei, aparent neaşteptată, surprinde doar prin cantitate. În ansamblul lor, toate aceste descoperiri se înscriu perfect în tiparul şi tipologia penetraţiei monetare din secolele I a. Chr. – I p. Chr. din Dacia preromană. Ele confirmă penetraţia masivă a denarului roman republican după anul 100, dar mai ales după 80 a. Chr., preponderenţa sa cunoscută în cadrul numerarului roman până la sfârşitul secolului I p. Chr., precum şi prezenţa într-un acelaşi spaţiu geografic a monedelor de aur de tip Koson şi a staterilor de tip Lysimach. Prezenţa acestora din urmă nu era până de curând documentată în zonă decât prin documente de arhivă ce relatau fie despre descoperirea în apa râului Strei, la mijlocul secolului al XVI-lea, a unei cantităţi impresionante de stateri Lysimach, izvoarele vorbind despre circa 40.000 piese, fie despre acte ale autorităţilor habsburgice datând de la începutul secolului al XIX-lea, ce relatau despre găsirea unor tezaure de monede de aur de tip Koson în imediata vecinătate a reşedinţei regale a dacilor. Relativ recent, aceste îndelung discutate şi chiar contestate surse au căpătat o nouă consistenţă prin recuperarea unui nou tezaur de monede tip Koson, atribuit deocamdată localităţii Târsa, cercetările fiind şi în acest caz departe de a fi încheiate. Piesele din aceleaşi categorii monetare, rezultate în urma braconajului arheologic din Munţii Orăştiei, şi care din păcate nu au fost recuperate de autorităţile judiciare, dau un contur suplimentar acestui ansamblu atât de greu de stăpânit.

În ciuda pierderilor imposibil de surmontat cauzate de modalitatea de recuperare a tuturor acestor artefacte, în absenţa oricăror observaţii ştiinţifice legate de contextul lor arheologic, este totuşi clar că putem vorbi despre două orizonturi arheologice şi două ansambluri contextuale.

Primul dintre acestea se referă la descoperirile de monede de aur, respectiv a staterilor de tip Koson şi Lysimach. Dacă în ceea ce priveşte ultima categorie amintită lucrurile sunt clare atât în privinţa cronologiei acesteia cât şi a contextului în care au fost emise monedele, fiind vorba de a doua parte a anilor 80 a. Chr., într-un moment în care Regatul Pontului condus de Mithridates al VI-lea cumpăra alianţa cetăţilor greceşti vest-pontice ca şi a triburilor tracice sau getice de la nord sau de la sud de Dunăre, ele nu erau tot atât de limpezi în ceea ce privea pătrunderea acestora până în Munţii Orăştiei, singura relatare despre o astfel de situaţie fiind una istorică ce făcea referire la marele tezaur din apa Streiului. Recentele descoperiri din zona Sarmizegetusei Regia dau, cum spuneam, o nouă consistenţă mai vechilor relatări. Îndoielile exprimate erau legate de modalitatea de pătrundere într-o zonă relativ îndepărtată de locul lui de emitere a acestui tip de emisiuni monetare şi de faptul că nu erau până acum asociate cu nicio altă categorie monetară care să fie şi contemporană şi specifică zonei. Ori, apariţia staterilor de tip Lysimach în zona Munţilor Orăştiei într-o cantitate oricum spectaculoasă, fie că este vorba de zecile de mii de stateri din apa Streiului, fie că ne referim la volumul estimat la câteva mii, rezultat din braconajul arheologic din regiunea reşedinţei regilor daci, nu poate fi explicată decât prin legarea ei de un eveniment politic de mare anvergură care a permis deplasarea lor pe o asemenea distanţă. Singura astfel de ocazie este aceea dată de celebra expediţie a lui Burebista soldată cu supunerea întregului litoral vest-pontic

până la Olbia şi aducerea în sfera sa de influenţă a cetăţilor greceşti din acest spaţiu, cetăţi care fuseseră, cu numai circa trei decenii mai înainte, emitentele şi depozitarele foarte consistentelor emisiuni de stateri de tip Lysimach generate de interesul politic al lui Mithridates al VI-lea. Dispariţia acestuia la sfârşitul anilor 60 a. Chr., ca şi a primei efemere înstăpâniri romane în zonă, după înfrângerea şi moartea lui Antonius Hybrida, a lăsat loc liber iniţiativei politice a lui Burebista care, la rândul său, pentru destul de puţină vreme, a ocupat locul liber lăsat de regele Pontului ca şi de Republica Romană. Regele de la Sarmizegetusa era singurul care s-a aflat în situaţia de a accede la zona grecească vest-pontică, prin excelenţă spaţiul de emitere şi utilizare a staterilor de tip Lysimach, dar a şi revenit în Munţii Orăştiei, aducând cu el o foarte probabilă şi foarte consistentă pradă de război în forma staterilor de tip Lysimach, care se vor mai fi aflat în cetăţile de la Marea Neagră după căderea imperiului mithridatic. Lămurirea acestui aspect, ca şi rezultatele braconajului arheologic, care par a pune în evidenţă prezenţa în acelaşi timp în aceeaşi regiune a Munţilor Orăştiei atât a staterilor de tip Lysimach cât şi a celor de tip Koson, sugerează succesiunea lor cronologică, metalul primilor fiind în cea mai mare măsură acelaşi din care sunt realizaţi cei din urmă. Apariţia într-un interval de timp scurt în regiunea Munţilor Orăştiei a celor două categorii de monede de aur în singurul moment în care o mare cantitate de aur apare dintr-o dată în Munţii Orăştiei, conduce la concluzia că întreg acest orizont bogat în aur este legat de ultima parte a perioadei în care se exercită în această regiune autoritatea lui Burebista, deci undeva către mijlocul secolului I a. Chr., cel mult până către sfârşitul anilor 40 a. Chr. Asta nu înseamnă că brăţările dacice de aur aparţin aceluiaşi orizont, ipoteza nefiind, în acelaşi timp, exclusă. Aurul lor, nerafinat, spre deosebire de cel al staterilor Lysimach şi a celei mai mari părţi a Kosonilor, de foarte bună calitate, face ca orice variantă legată de datarea lor în vremea lui Burebista sau ulterior acesteia să fie acceptabilă.

Pe de altă parte, celălalt orizont de artefacte, caracterizat de prezenţa masivă a denarilor romani, republicani şi într-o mult mai mică măsură a celor imperiali, în tezaure descoperite în diverse puncte din Munţii Orăştiei, este mai afectat de impactul negativ al căutărilor de comori. Există o multitudine de loturi recuperate (Traian Stănilă – 70 exemplare; Mircea Mihăilă – 36 monede, dintre care 33 denari republicani, 1 tetradrahmă Thasos, 2 denari imperiali; Emil Rîmbetea – 89 exemplare, dintre care 41 denari republicani şi 39 imperiali), fără să avem deplin asigurată individualitatea acestora, fiind foarte posibilă operarea unor selecţii deliberate ale pieselor. Această situaţie este cu deosebire vizibilă în cazul primelor două loturi menţionate, acestea cuprinzând importante loturi de denari republicani cărora li se adaugă un foarte mic număr de denari imperiali, şi aceştia dispersaţi de la Augustus la Vespasian, situaţie absolut nespecifică zonei sau structurii tezaurelor din Dacia secolului I p. Chr. Ceea ce se poate spune cu suficiente şanse de corectitudine este că mai degrabă, aşa cum sugerează loturile mai puţin afectate de dispersie (Emil Rîmbetea), tezaurele se încheiau în vremea războaielor dacice ale lui Traian ori înaintea declanşării celui de al doilea ori la finalul acestuia.

FUNDAȚIA PENTRU CERCETAREA ISTORIEI DACIEI
DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

Președinte – dr. Napoleon Săvescu
21–26 Broadway, New York 11106 USA
tel. 718 932 1700, 031 810 6172
fax 718 728 7635
e-mail: nsavescu@nyc.rr.com

Filiala București
Ilie Enciu
Str. Arbustului, nr. 2D
Sect. 2, București
tel./fax 021 2401218

Filiala Tulcea-Geția Minor
Nicolae Nicolae
Str. Florilor, nr. 35-37
Tulcea
tel. 0729 011003

Filiala Reghin
Ioana Crișan
Str. Rodnei, bl. 7, ap. 6
tel. 0265 511544
e-mail: ioana788@gmail.com

Filiala Transilvania-Banat
Vladimir Brilinsky
Str. Carpați, nr. 12, bl. F, ap. 11, Deva
tel./fax 0254 223853
e-mail: malus_dacus@yahoo.com